

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 17 czerwca 2022 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi:

- 1) stwierdził, że spadek po M. M. (1), córce K. i M., zmarłej 17 czerwca 2022 roku w Ł., na podstawie ustawy nabyli jej bratankowie K. K., syn F. i W. oraz M. K. (1), syn F. i W., po 1/2 części każdy z nich;
- 2) nakazał zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi na rzecz wnioskodawcy A. K. (1) kwotę 33,34 złotych tytułem niewykorzystanej części zaliczki;
- 3) stwierdził, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. M. (1) urodziła się (...) i w Ż. i zmarła 17 czerwca 1972 roku w Ł.. Jej ostatnim miejscem zamieszkania był ośrodek dla przewlekle chorych mieszczący się w Ł. przy ulicy (...).

Spadkodawczyni w chwili śmierci była wdową. Jej mąż B. M. zmarł przed spadkodawczynią - 24 stycznia 1952 roku. Spadkodawczyni po jego śmierci nie wychodziła ponownie za mąż.

Spadkodawczyni nie posiadała dzieci własnych ani przysposobionych.

Rodzice spadkodawczyni M. K. (2) i K. K. zmarli przed nią.

Spadkodawczyni miała brata F. K.. Oprócz F. K. nie miała innego rodzeństwa. F. K. zmarł 18 listopada 1946 roku. F. K. miał dwoje dzieci K. K., który zmarł 14 stycznia 1983 roku oraz M. K. (1), który zmarł 4 października 1972 roku. M. K. (1) w chwili śmierci był żonaty ze S. K.. S. K. zmarła 5 października 2000 roku. K. K. pozostawił po sobie dwoje dzieci, synów: A. K. (2) który zmarł 16 kwietnia 2009 roku oraz A. K. (1) (wnioskodawcę). A. K. (2) pozostawił po sobie dwoje dzieci E. K. urodzoną (...) oraz J. K. urodzonego (...). M. K. (1) miał jednego syna.

Spadkodawczyni nie sporządziła testamentu. Żaden ze spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia, nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nikt nie składał oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Akt poświadczenia dziedziczenia u notariusza nie został sporządzony.

W skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne. Wcześniej nie toczyła się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po spadkodawczyni.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z treścią art. 670 § 1 k.p.c., w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Jak wynika z art. 1025 § 1 k.c., Sąd stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę na wniosek osoby, która ma w tym interes. Zainteresowanymi w zgłoszeniu żądania stwierdzenia nabycia spadku są nie tylko spadkobiercy, lub ich następcy prawni, lecz także wszystkie inne osoby, mające interes prawny w prawidłowym wykazaniu następstwa po spadkobiercy.

Z uwagi na to, że do otwarcia spadku doszło 17 czerwca 1972 roku zastosowanie w sprawie znajdują przepisy Kodeksu cywilnego obowiązujące w tej dacie. Stosownie bowiem do art. LI ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Przepisy wprowadzające

kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.). do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy.

Stosownie do treści art. 926 § 1 k.c., powołanie do spadku wynika albo z ustawy albo z testamentu. W świetle § 2 wskazanego przepisu, dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą.

Zgodnie z zasadami dziedziczenia opisanymi w kodeksie cywilnym, w § 1 art. 931 k.c. do pierwszej grupy spadkobierców ustawowych należą dzieci i małżonek spadkodawcy. Dziedziczą oni w częściach równych, jednak część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Jeśli małżonek spadkodawcy nie dożył do otwarcia spadku, do całości spadku powoływane są dzieci w częściach równych.

Zgodnie natomiast z § 1 art. 932 k.c. (w brzmieniu z 17 czerwca 1972 roku) w braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek, rodzice i rodzeństwo. Zgodnie z art. 933 § 1-3 k.c. (w brzmieniu z 17 czerwca 1972 roku) udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z rodzeństwem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą część tego, co przypada łącznie dla rodziców i rodzeństwa. Pozostałą część dziedziczy rodzeństwo w częściach równych. Jeżeli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada po połowie drugiemu z rodziców i rodzeństwu spadkodawcy. Jeżeli do spadku powołani są obok małżonka tylko rodzice albo tylko rodzeństwo, dziedziczą oni w częściach równych to, co przypada łącznie dla rodziców i rodzeństwa. Z kolei stosownie do art. 934 k.c. (w brzmieniu z 17 czerwca 1972 roku) Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

Zgodnie z § 1 art. 927 k.c. nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje.

Z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w tym z zapewnienia spadkowego złożonego przez uczestnika J. K., wynika że spadkodawczyni M. M. (1) nie sporządziła testamentu. Dziedziczenie po zmarłej M. M. (1) nastąpiło zatem według porządku określonym przez ustawę.

Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że spadkodawczyni nie miała dzieci własnych ani przysposobionych a jej mąż B. M. zmarł przed spadkodawczynią. Z kolei oboje rodzice spadkodawczyni oraz jedyny brat spadkodawczyni zmarli przed nią. W tej sytuacji zgodnie z powołanymi powyżej przepisami ustawy jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego zstępnym. Spadkodawczyni miała dwoje bratanków: K. K. i M. K. (1) synów F. K., którzy w chwili otwarcia spadku, a zatem w chwili zgonu M. M. (1), żyli. Mogą być oni zatem jej spadkobiercami nawet jeśli w chwili obecnej już nie żyją. Zgodnie zatem z zasadą wymienioną w art. 934 k.c. Sąd Rejonowy stwierdził nabycie spadku po spadkodawczyni M. M. (3) przez K. K. oraz M. K. (1) w częściach równych po 1/2.

Godzi się zauważyć, że dla stwierdzenia nabycia spadku na podstawie ustawy nie ma znaczenia fakt czy spadkobierca za życia spadkodawcy interesował się jego losem, opiekował się nim, świadczył mu pomoc itp. Gdyby spadkodawca chciał przeznaczyć swój majątek na wypadek śmierci określonym osobom, np. osobom, które faktycznie się nim opiekowały to miał możliwość sporządzenia testamentu. Co więcej, w testamencie ma on również prawo wydziedziczyć, czyli pozbawić prawa do zachowku, te osoby, które dziedziczyłyby po nim na podstawie przepisów ustawy, a które w jego ocenie nie prezentowały wobec niego należytej postawy. Ocena zasadności wydziedziczenia może podlegać późniejszej ocenie Sądu. W niniejszej sprawie spadkodawczyni nie sporządziła testamentu, a zatem podstawą dziedziczenia były przepisy ustawy. Stanowisko wnioskodawcy, do którego ostatecznie przyłączyli się uczestnicy postępowania, zgodnie z którym spadek po M. M. (1) mieliby dziedziczyć w częściach równych (po 1/3) A. K. (1) (wnuk brata) oraz E. K. i J. K. (prawnurowie brata) z pominięciem, wyprzedzających ich synów brata (K. K. i M. K. (1)) nie znajdowało oparcia w przepisach prawa.

Apelację od powyższego postanowienia wywiódł wnioskodawca.

Wnioskodawca zarzucił orzeczeniu to, że jest ono jedynie wstępnym etapem i nie kończy sprawy. Winno bowiem zostać stwierdzone, że spadki po K. K. i M. K. (1) nabyli: A. K. (1) w 1/2 części oraz E. K. i J. K. po 1/4 części każde z nich.

Przy tak sformułowanych zarzutach skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w sposób wskazany w zarzucie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do merytorycznej oceny sprawy należy poczynić następującą uwagę o charakterze formalnym.

Zgodnie z obowiązującym od dnia 2 lipca 2021 r. art. 15z¹ ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1090), w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu (...)19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego. Zasada ta, zgodnie z art. 6 powołanej ustawy z dnia 28 maja 2021 r. znajduje zastosowanie do wszystkich spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie. Taki stan prawny, zważywszy na datę wydania niniejszego orzeczenia, uzasadniał rozpoznanie przedmiotowej sprawy w składzie jednego sędziego.

Wobec faktu zaś, że ani w apelacji ani w odpowiedzi na apelację strony nie złożyły wniosku o przeprowadzenie rozprawy, Sąd Okręgowy uznając, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, rozpoznał apelację na posiedzeniu niejawnym (art. 374 k.p.c.).

Apelacja jest bezzasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Sąd Rejonowy bowiem w sposób prawidłowy określił krąg osób, które nabyły spadek po M. M. (1). W myśl art. 8 k.c., każdy człowiek ma zdolność prawną od chwili urodzenia. Ponieważ zdolność do dziedziczenia jest jednym z przejawów zdolności prawnej, w prawie polskim zdolność do dziedziczenia jest atrybutem każdej osoby fizycznej. Ustawodawca uzależnia jej zdolność do dziedziczenia od faktu, aby żyła w chwili otwarcia spadku. Osoba taka musi już żyć i jeszcze żyć w tym momencie (por. w orzecznictwie stany faktyczne i uzasadnienia post. SN z 18.7.1997 r., II CKU 69/97, L. oraz post. SN z 12.4.2000 r., IV CKN 24/00, L.). Skoro więc K. K. i M. K. (1) żyli w dacie zgonu M. M. (1) to nabyli spadek po niej.

Dla porządku dziedziczenia obojętnym jest, że obaj zmarli przed stwierdzeniem nabycia spadku. W takim wypadku w orzeczeniu sądu zostali oni prawidłowo uznani za spadkobierców majątku spadkowego, a z kolei ten przejdzie do spadków pozostawionych przez nich.

Jeżeli natomiast intencją apelującego jest to aby w niniejszym postępowaniu stwierdzić również nabycie praw do spadku po K. K. i M. K. (1), to nie jest to możliwe.

Postępowanie o stwierdzenie nabycia praw do spadku może być wszczęte jedynie na wniosek.

W toku postępowania przed Sądem Rejonowym nie zostały złożone wnioski o stwierdzenie nabycia praw do spadku po K. K. i M. K. (1). Wniosek wszczynający niniejsze postępowanie żądał jedynie stwierdzenia nabycia praw do spadku M. M. (1), co też Sąd Rejonowy uczynił.

Ewentualne złożenie wniosku o stwierdzenie nabycia praw do spadku po K. K. i M. K. (1) na etapie postępowania apelacyjnego jest bezskuteczne. Zgodnie bowiem z treścią art. 383 zd. 1 k.p.c., w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami.

Wobec powyższego apelacja podlegała oddaleniu a to na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c..

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c..